

Když se narodila, svět prý voněl po švestkách

A ona si to přesně pamatuje. A víte, kdy to bylo? Když se poprvé rozhlédla po světě, tedy těsně po narození. Mám ráda, když vzpomíná na dětství, před očima se dokáže proměnit v holčičku, zmenší se, zjemní jí hlas a já jí její vyprávění věřím. Ostatně, proč by v září nemohl svět vonět po švestkách? Po čem jiném by měl v tu dobu vonět?

Tak nevím, ale skoro bych přísahala, že jak jsem vykoukla z břicha své maminky, tak jsem ucítila vůni jablek a švestek. Ono taky bylo 21. září a v tomto období určitě takhle voněly plody v naší zahrádce. Ty stromy tam pak ještě žily další léta a já jsem k nim často k údivu tatínka a maminky čichala. Ty stromy se taky jistě divily, ale nedaly nic znát, asi se jim to líbilo. To vím, že už tenkrát mě to k darům přírody přitahovalo, a přitom mě k tomu nikdo neměl, objevilo se to

samo od sebe. Pak už si skoro na nic nevzpomínám, jen vím, že jsem tenkrát ležela v jakési rozložitě náruči a nad sebou jsem měla dvě polokoule. Až mnohem později mi došlo, že to byl „majetek“ mé kojné a že jsem z těch polokoulí dostávala mléko. Je to velmi pravděpodobné, maminka byla odjakživa taková křehká, spíš drobná.

To já byla od začátku cvalík a na fotkách je to vidět. Tatínkovi jsem se taky líbila, i když byl nejdřív trochu zklamaný, že nejsem kluk, protože brácha předtím při porodu zemřel a tatínek potřeboval dědice. Měli jsme pilu, takovou venkovskou, nic moc, ale následník byl potřeba. Taky jsem vypadala jako kluk, moje kůže byla hnědá, bůhví, kde jsem se tak vybarvila! Maminka přece byla věrná, nikdy se nespustila, tím jsem si jistá. Ale sama byla bělounká, z hezké tváře jí zářily velikánské pomněnkové oči. Půvab jí dodávaly i oříškově hnědé vlasy, které sahaly až ke kotníkům a byly neuvěřitelně husté. Později si musela nechat tu nádheru ufiknout, protože byla manželkou majitele pily. Na malém městě se muselo jít s módou, navíc jsme patřili k maloměstské smetánce. Ty její krásné ustřižené kadeře jsem zdělila, dlouho ležely v Náchodě na dně skříně v parádním pokoji. Ale někdo je asi vyhodil nebo ukradl. Vypadá to, že už tenkrát se kradlo.

Mě taky ostříhali na kluka a takový účes jsem nosila skoro celý život, akorát v pubertě jsem měla vlasy delší, protože jsem se chtěla líbit klukům. Krátké vlasy se ke mně ale hodily. Měla jsem povahu jako kluk, později se to změnilo, ale teď ke stáru jsem se vrátila trochu do dětství, a to i účesem.

Nikdy jsem pořádně neposlouchala. Ani maminku, ani tatínka, nezlepšilo se to ani později. V obecné škole jsme měli psát slohový úkol na určené téma, ale já jsem se ho nikdy nedržela a psala něco jiného. Například jsme měli psát o jaru na zahrádce, ale já se roze-psala o dětech, co mají hlad. To bylo moje téma. Kamarádit se s chudými. Jenomže jsem byla dcerou zámožnějšího tatínka a ty chudé děti mi dávaly najevo, jak mnou pohrdají. Točily se ke mně zády. Cpala jsem jim svoji svačinu, rohlík s povidly, ale ony ode mne utíkaly. Já za nimi skoro s infarktem a jim to dělalo dobře. Byla jsem nešťastná, že nejsem chudá. Nechtěla jsem pěkné šaty, chtěla jsem vypadat taky chudě. Stopy nenávisti k bohatým cítím v sobě celý život, dokonce i teď. Už se to nezmění.

Vzpomínám, jaká to byla lahoda, psát na papír slova, která jsem uslyšela, která se mi objevila kdesi v hlavě nebo se zčistajasna ocitla na papíře. Už jsem je neškrtala, neupravovala, neuhlazovala. Nechala jsem je tak, jak se narodila. Paní učitelka mě vždycky pochválila a ukazovala můj slohový úkol v jiných třídách. Tenkrát jsem ještě nevěděla, co je to sláva. Ale dělalo mi to dobře. Začala jsem pociťovat něco, čemu se říká sebevědomí. Chutnalo to podobně jako trubičky se šlehačkou z cukrárny, koupené tajně cestou domů na oběd.

Moje literární drzost rostla a já jsem v sobě objevila něco, co mě těšilo, co mi šlo lehce, a já přitom nevěděla, co to je. Zato matika mi byla odjakživa protivná a já jí určitě taky. Nikdy jsem se nepřinutila

se ji učit. Dodneška omdlévám, když musím něco řešit matematicky, například platit účty.

Ale čeština, to bylo něco! Četli jsme si básně a na stupínku jsme je mohli nahlas recitovat. Hlásila jsem se jako divá a kluci i holky se mi posmívali, že jsem šprta. Mně to nevadilo, věděla jsem, že tohle oni nesvedou, a prvně jsem zažívala něco jako umělecké sebevědomí. A takhle to později začalo s herectvím. O svých pocitech jsem se svěřovala deníku, proto to vím. Měla jsem své tajemství a ani naši o tom dlouho nevěděli. Až později maminka deník našla a trochu mě seřezala, když četla o mých pocitech. Nerozuměla tomu a vadilo jí, že jsem se radši svěřila deníku než jí. Umění totiž nikdy nerozuměla, ale jinak jsme se měly, zaplaťpánbůh, rády. Co bych za to dala, kdybych ji mohla dneska obejmout!

Asi to bylo cítit, tvářila jsem se sebevědomě, a jak už jsem řekla, tohle děti z malého městečka těžko snášejí. Přitom to ještě vůbec nebylo pojmenováno. Netušila jsem, že v sobě mám dar herectví, který mi asi daly sudičky po narození. Proč zrovna mně, to nevím, asi jsem z toho břišního útulku lezla obtížně, možná jsem tam připlula od nějakého Shakespeara, Molièra nebo od Javořické (ale to snad ne!). Asi cítily nějakou úrodnou půdu, a to ty „babky-sudičky“ mají rády. Určitě jsem jim za ten dar pořádně nepoděkovala, netušila jsem, co za vzácnost mi dávají. No, až se s nimi potkám příště, jestli ještě přijdu na svět, tak jim to vynahradím. Možná i dáreček jim dám, třeba tuhle knížku.

Musím se ale zmínit o jedné situaci, která následovala hned po porodu. Ovšem napadlo mě to až teď v hodně pokročilém věku. Lidé

z ulice i v divadle se mě často ptají, jak to dělám, že vypadám o mnoho mladší, než by odpovídalo mému věku. A že jim ty minisukně u mě vůbec nevadí. Začala jsem pilně přemýšlet a najednou mě napadlo, že možná nejsem tak stará, jak to mám zapsáno v dokladech a na úřadech. Maminka mě nemohla tak krmit, jak by si bývala přála, a tak povolali kojnou z Náchoda. Byla tam jediná, ale mléko asi měla dobré. Už nevím, jak chutnalo, ale tatínek mi o ní později vyprávěl, že měla ráda rum. Že to vlastně byla náchodská notorička, která za porod vyžadovala láhev rumu a tu taky během té porodní dřiny vyžunkla.

Jelikož jsem z maminky vylezla úspěšně, tak zřejmě dostala další mok na cestu. Ona pak měla napsat na papír, kdy přesně jsem se poprvé nadechla. Ale v té náladě možná nenapsala to datum správně, takže se dodnes neví, kolik mi přesně je. A já si můžu tu hodinu a den klidně vymyslet a pak to říct bulváru, který to určitě ochotně roznese. Jenomže už mi to nestojí za to, i když si myslím, že to tak nějak bylo. Počítám, že se spletla zhruba o dvacet let. Někdy si klidně uberu i víc, třeba na nudistické pláži, a lidé mi to ochotně věří. Dřív se za změny údajů v úředních listinách platilo a já to měla za láhev rumu.

V pubertě jsem byla poměrně parádívá, dodnes mám z té doby šaty, stále mi jsou a stále drží pohromadě. Nikdy jsem neměla problémy s postavou, nikdy jsem nedržela diety, maximálně jsem přibrala dvě kila a ta zase nějak sama zmizela. Naopak jsem měla problémy s tím,

abych nebyla příliš hubená. Jednou jsem jako holka dokonce byla na výkrmné kůře v Mariánských Lázních. Dodnes si pamatuji na kaši, kterou nám tam dávali. Byla protivně hustá, sladká a stála na ní vrstva rozpuštěného másla. Ale jsem z rodu, kde nikdo není tlustý. A to navzdory tomu, že pocházím z Náchodska, kde je nedostatek jódu ve vodě a většina lidí tam má problémy se štítnou žlázou – s takovou diagnózou se většinou tloustne. Jako dítěti se mi líbilo, když měl někdo „vole“, což právě způsobuje nedostatek jódu. Chodila jsem za maminkou s tím, že bych takové parádní „vole“ také chtěla a kdy se mi konečně udělá. Prý díky tomu jsou lidé v mém rodišti nadaní jakousi prozřetelností. Bývala tam – a možná dodnes je – spousta lidí, kteří se zabývají tajemstvími přírody, mají schopnosti, které obvykle lidé nemívají, a někdy z nich jde strach. Nedostatek jódu otevírá brány, které jinak zůstávají zavřené. Prý to přináší i umělecké nadání. Ovšem něco na tom bude, protože talentovaných lidí jsem tenkrát kolem sebe viděla vždycky spousty a můj kraj je rodištěm mnoha významných umělců. Je odtud například Božena Němcová, Karel Václav Rais, bratři Čapkové, působil zde Alois Jirásek a mnoho dalších. Bohužel, dneska už je ve vodě jódu dost. Nejvíc asi ve Vltavě.

I v naší rodině se hrálo divadlo a babička měla spisovatelský talent. Po její smrti jsme našli sešit, do kterého si psala své životní postřehy, a její jazyk byl krásný, křišťálový jako potůček. Ano, často zabrousím tam, kde jsem vznikla, hledám tam stopy svých předků a sudiček. Ráda bych jim poděkovala a nechala jim vzkaz, že jsem si ty jejich dary pořádně užila. Jen těch knížek, co jsem napsala! Čtrnáct! A jsou celkem vyprodané. Ty budou mít radost. A co se týká

herecké dřiny, to mohou zkontrolovat ještě teď. Klidně mohou nakouknout do Divadla v Řeznické, kde se jim mohu pochlubit s Mydliababou, kterou tam dávám už šestnáctý rok. A divadlo je pořád plné. Nebo by mohly zajít do Divadla ABC, Ábíčka, ale to si musí přivstat, hrají tam po ránu, většinou pro starší nebo pro ty, co mívají v tu dobu víc volna. Tam hrají cikánku, které umírá kůň.

Říkáme život, ale já si myslím, že nikdo z nás nemá jenom jeden. Každý z nás žije více životů, protože se měníme, někdy tak, že sami sebe nepoznáváme.

Můj první život, z něhož stále čerpám, to je dětství u babičky v Podkrkonoší. To je pro mě zásadní etapa, která rozhodla o všem, co následovalo. Z toho žiji, píši o tom knihy, k tomu se vracím. A je mi divné, že se mi nikdy o babičce, která pro mne tolik znamenala, nezdálo. To mě mrzelo a mrzí pořád. Akorát se mi zjevoval kopeček, na něm chaloupka a v ní postel s pruhovanou peřinou. Já jsem sice věděla, že pod tou peřinou je babička, ale nikdy jsem ji neviděla, nikdy jsem s ní ve snu nemluvila. To tatínek za mnou chodil ve snech pravidelně, já mu říkala, že už tady nemůže být, že tady už pro něho není místo. Dokonce za mnou přišel i s maminkou. Měli peřiny a bylo vidět, že se mnou chtějí zůstat. Já jim zase říkala, že musí jít zpátky tam, kde je teď jejich místo, a tatínek mi na to řekl: „Když nám se po vás stýská, děti!“

Na rodiče vzpomínám s láskou. Maminka pocházela z deseti dětí, ale dospělého věku se jich dožilo jen pět. Rodina měla statek, který ji živil, a ten zdědil podle tradice nejstarší syn. Další mamčin bratr byl úspěšný ve státní správě, byl velkým zvířetem, a třetí bratr se stal ředitelem továrny na boty ve Strakonících. Tak to tehdy ve slušně situovaných rodinách chodilo. Nejstarší syn byl dědic, ostatní získali vzdělání, a tím měli dobrou profesi. Dívky se ale do škol neposílaly, jejich úkolem bylo dobře se vdát. Maminka měla sestru Andu, která byla nesmírně nadaná, ale nebyla zrovna Bardotka, klukům se moc nelíbila. Pro ni by bylo ideální studium, ale s tím se v rodině nepočítalo, a tak Andula svoji šanci nikdy nedostala. Maminka byla ze všech dětí nejpůvabnější. Byla jemná, souměrná, krásná, líbila se všem.

Mnohokrát jsem dostala otázku, po kom jsem zdědila herecké, případně spisovatelské nadání. Těžko říct, ale třeba to ke mně přišlo odněkud přes maminku, i když ona sama se ničemu z toho nevěnovala. Ale v jejím rodě byla spousta talentů a ona si zapisovala důležité životní události do sešitu, který si koupila za první peníze, které jí tatínek po sňatku přidělil na domácnost. Psala velmi krásně, srozumitelně a krasopisně, byla to pro mne radost, když jsem po letech mohla její zápisky číst. Bylo to nejen literárně pěkné, ale dozvěděla

jsem se tam o mamince spoustu zajímavých faktů. Našla jsem tam i smutný příběh její velké lásky. Ten chlapec se jmenoval Věna, velmi se milovali a chtěli se vzít. Jenomže se objevil majitel pily, tedy můj tatínek. Od kohosi se dozvěděl, že je k mání krásná, pracovitá a šikovná dívka a začal se o ni ucházet. Prožil totiž velkou tragédii, kdy přišel o ženu, a chtěl rychle zapomenout. Tatínek byl ženatý krátce. Jeho ženou se stala dívka, která se domnívala, že její milý zahynul v první světové válce. Jenomže on se najednou vrátil ze zajetí a ona ze zoufalství skočila pod vlak.

Ovšem to jsem se dozvěděla až po mnoha letech, někdy ve svých dvaceti, a to díky jedné neznámé cikánce. Potkala jsem ji, když jsem šla do lesa na houby. Nebylo to nic neobvyklého, tehdy cikáni ještě kočovali a člověk je potkával leckde. Cikánka popadla moji ruku, zadívala se na ni a řekla, že si není jistá, zda jsem dítětem té ženy, kterou považuji za maminku. Byla jsem opravdu zmatená, ale teta Anda, které jsem se svěřila, mi tento příběh převyprávěla a já cikánčina slova pochopila.

Tatínek nemohl maminku přehlédnout. Byla to krasavice, šetrná, dobrá hospodyně. I když předtím milovala jiného, poslechla rodiče a se sňatkem souhlasila. Bylo to dobré spojení, a i když se nebrali z lásky, našli v sobě zalíbení a milovali se do poslední chvílky. Vytvořili spolu nejkrásnější rodinu široko daleko. Nikdy si neřekli křivého slova a díky tomu jsme měly my, jejich děti, nádherné dětství.

Maminka uměla všechno. Neměla sice umělecké nadání, ale byla šikovná na ruce, na domácí práce. Uměla háčkovat, plést, šít, vařit, udržovat domácnost. Nádherně vyšívala. Plachtu, která se přehazo-

vala přes manželskou postel, začala dokonce vyšívat už jako dítě. Uměla vyrobit i mýdlo. Nekupovalo se nic, všechno si rodiče vypěstovali, zpracovali, vyrobili. Vařilo se z mouky, kterou jsme doma sami umlátili z obilí, často jsme měli k jídlu brambory v různých úpravách a maso bývalo výjimečně. Maminka dokonce tvrdila, že až do svatby maso nikdy nejedla.

Maminka byla nešťastná snad jenom jednou v životě, a to tehdy, když mě vzali na studium herectví. Styděla se za to, protože tahle profese neměla dobrou pověst. Zejména na venkově to lidem připadalo stejné jako provozovat prostituci. Na moje představení, která jsem hrála během studií, se ani jednou nepřišla s tatínkem podívat. Až když jsem přišla do Národního divadla, tak se rodiče do Prahy vypravili. S velikou úctou si divadlo prohlíželi, ten velmi silný národní symbol pro každého Čecha. Moc toho nenamluvili, skoro nedýchali. Když jsme si pak šli sednout do restaurace na Střelecký ostrov, odkud byl na Národní divadlo výhled, najednou vysvitlo slunce a oni se zadívali na střechu a sochy, které se neuvěřitelně zářivě třpytily.

„To je opravdu ze zlata,“ řekli, uznale pokývali hlavou a tatínek vše shrnul do jediné věty:

„Když teď tu Zlatou kapličku vidíme, tak ti odpouštíme.“

Maminka se dožila třiašedesáti let, tatínek sedmaosmdesáti. To byl na tehdejší generaci úctyhodný věk. Maminka trpěla Alzheimerovou chorobou, ale tehdy jsme nevěděli, oč jde. Lidé v takovém stavu se považovali jenom za pomatené. Šla jsem se poradit s doktorem Miroslavem Plzákem, slavným psychiatrem, který působil v Psychiatrické léčebně v Bohnicích. Když zjistil mamčin stav,

v léčebně ji hospitalizoval. Po nějaké době, když bylo jasné, že se její diagnóza nezlepší, sehnala jsem jí léčebnu v Kladně, kde se o pacienty staraly hodné jeptišky. Pravidelně jsem ji navštěvovala, ale maminka si už nic nepamatovala, nikoho nepoznávala. Ale mívala i lepší chvílky. Jednou mi dokonce řekla:

„Libuško, tebe jsme měli s tatínkem stejně nejradši.“

Její odchod byl jak z divadelní hry. Byla jsem právě u ní, ona se najednou vztyčila a vykřikla:

„Josefe, jdu za tebou!“ A poté zemřela. Josef byl její bratr, vyrůstali jako sirotci a měli k sobě velmi blízko.

O rodiče jsem se starala podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Dřív jsem za nimi stále jezdila do Náchoda, pak jsem vše uspořádala tak, abychom mohli být všichni pohromadě v jednom pražském bytě, včetně sestry a jejích dětí.